

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. lapkričio 10 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės (pranešėja), Andžej Maciejewski ir Gedimino Sagačio (kolegijos pirmininkas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal pareiškėjo A. P. kasacinį skundą dėl Šiaulių apygardos teismo 2021 m. sausio 27 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjo A. P. skundą antstoliui Arturui Bložei, suinteresuotam asmeniui Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Finansų ministerijos dėl antstolio veiksmų.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių administracinės nuobaudos – baudos – vykdymo procesą, aiškinimo ir taikymo.
2. Pareiškėjas prašė tenkinti jo prašymą priimti patvarkymą dėl administracinių baudų išieškojimo proceso nutraukimo vykdomosiose bylose Nr. 0041/04/02586, 0041/07/00758, 0041/08/01520, 0041/08/01521, 0041/08/01959, 0041/08/04315, 0041/09/04531 suėjus nutarimo skirti baudą priverstinio vykdymo senaties terminui (Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 672 straipsnio 3 dalis, Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – [ATPK](#)) 308 straipsnis); nutraukti nurodytas vykdomąsias bylas suėjus senaties terminui ir nutraukti visus su priverstinio išieškojimu susijusius veiksmus; perduoti patvarkymą dėl vykdomųjų bylų administracinių baudų išieškojimo proceso nutraukimo apylinkės teismui tam, kad teismo sprendimu būtų nutrauktas atitinkamų nutarimų vykdymas.
3. Pareiškėjas nurodė, kad visose vykdomosiose bylose pirmieji priverstinio išieškojimo veiksmai buvo atlikti tik 2014 m. vasario 19 d., t. y. praėjo daugiau kaip 4 metai, o seniausioje byloje – beveik 10 metų nuo nutarimo perdavimo priverstiniam išieškojimui datos iki pirmųjų antstolio priverstinio išieškojimo vykdymo veiksmų; antstolis nepateikė jokių įrodymų, jog pareiškėjas vengė mokėti baudas, pareiškėjas tik nežinojo, kad jos paskirtos, todėl nesidomėjo vykdymo veiksmais.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Šiaulių apylinkės teismas 2020 m. gruodžio 2 d. nutartimi pareiškėjo skundą atmetė.
5. Teismas nustatė, kad antstolio A. Bložės kontoroje vykdomos septynios vykdomosios bylos, kuriose skolininkas yra pareiškėjas A. P., išieškotojas – Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos (Radviliškio r. policijos komisariato paskirtos baudos).
6. Vykdomieji dokumentai, pagal kuriuos pradėtos šios vykdomosios bylos, buvo priimti ir įsiteisėjo iki įsigaliojant ANK, bauda nebuvo perkvalifikuota, todėl, vadovaujantis Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymo 5 straipsnio 4 dalimi, teiseną vyksta pagal iki 2017 m. sausio 1 d. galiojusį [ATPK](#).
7. Skolininkui baudos yra paskirtos iki 2015 m. liepos 1 d., todėl joms išieškoti turi būti taikoma iki [ATPK](#) 308 straipsnio pakeitimo įstatymo galiojusi tvarka.
8. Teismas pažymėjo, kad Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse (toliau – ir [CPK](#)) nenustatyta administracinės nuobaudos – baudos – vykdymo senaties terminų; tokių senaties terminų nebuvo nustatyta ir iki 2015 m. liepos 1 d. galiojusiam [ATPK](#), todėl, remiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 22 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 3K-3-182/2010, šiuo atveju turi būti vadovaujamas Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išaiškinimais, kad sprendžiant klausimą, ar nėra suėjęs vykdomojo dokumento vykdymo senaties terminas, turi būti nustatyta: 1) ar nepraleistas trijų mėnesių vykdomojo dokumento perdavimo terminas tarp vykdančių nuobaudą arba kitų valdžios institucijų, esant įstatymo nustatytiems pagrindams, 2) ar vykdymo laikotarpiu nėra dvejų metų laikotarpio, kai valdžios institucijos dėl aplaidumo ar kitų priežasčių nieko neatliko dėl nuobaudos įvykdymo, 3) ar vykdymo laikotarpiu nėra pagrindo pripažinti, kad baudos vykdymo senaties eiga buvo sustojusi, t. y. ar administracinės atsakomybės patrauktas asmuo nevengė atlikti jam paskirtą nuobaudą – sumokėti ar netrukdyti išieškoti jam paskirtą baudą, ar jis ėmėsi kokių nors veiksmų, siekdamas išvengti baudos sumokėjimo.
9. Teismas nustatė, kad:
  - 9.1. vykdomuosius dokumentus pateikė vykdyti tam teisę turintis asmuo, pateiktų vykdomųjų dokumentų turinys atitinka [CPK 648 straipsnio](#) reikalavimus, vykdomieji dokumentai pateikti vykdyti nepraleidus pateikimo vykdyti trijų mėnesių termino, nurodyto [ATPK](#) 308 straipsnyje;
  - 9.2. antstolis vykdomosiose bylose nuo tada, kai vykdomieji dokumentai buvo priimti vykdyti, nuolat, o kartais ir per metus keletą kartų, teikė užklausas kredito įstaigoms dėl pareiškėjo sąskaitų, išskaitų, „Sodrai“ – dėl skolininko darboviečių, užklausė viešo registro duomenų bazes apie skolininkui priklausančią turtą, priėmė patvarkymus dėl lėšų arešto ir nėra dvejų metų termino, kai antstolis vykdomosiose bylose nieko neatliko; visos užklausos buvo atliktos vykdomojoje byloje Nr. 0041/09/04531, taip siekiant kuo mažesnių vykdymo išlaidų;

- 9.3. pareiškėjo atžvilgiu antstolių kontorose yra vykdoma 21 vykdomoji byla; ta aplinkybė, jog pareiškėjas nevengė mokėti baudų, jo neįrodė; skolininkas yra jauno amžiaus, buvo įsidarbinęs, bet iš darbo buvo atleistas, dalį įmokų yra sumokėjęs, tačiau jų mokėjimą nutraukė, nenurodydamas priežasčių, nedirba – visos šios aplinkybės įrodo, jog vykdymo procesas užsitęsė iš esmės ne dėl antstolio, bet dėl paties pareiškėjo pasyvaus elgesio, vengimo sumokėti skolas, nesiekiant įsidarbinti ir gauti lėšų, vengiant bendradarbiauti su antstoliu.
10. Teismas taip pat pažymėjo, kad baudų išieškojimas administracinių teisės pažeidimų bylose nėra prilyginamas mokesčių administratoriaus sprendimų vykdymui; pareiškėjui nuobaudos taikytos Policijos komisariato nutarimais administracinių teisės pažeidimų bylose, o baudos paskirtos sumokėti valstybei, todėl šių nuobaudų išieškojimas nepatenka į [ATPK](#) 314 straipsnio 5 dalyje nustatytą reglamentavinį (dėl išieškojimo negalimumo). Be to, antstolis, vykdydamas priverstinį paskirtų baudų išieškojimą, taikė areštus lėšoms, nustatė, jog pareiškėjas gaudavo pajamų, turi galimybę dirbti, yra jauno amžiaus ir gali susirasti darbą, tačiau pareiškėjas nesiekė gera valia sumokėti jam paskirtas baudas, todėl nebuvo pagrindo surašyti aktų dėl paskirtų nuobaudų išieškojimo negalimumo.
11. Teismas nustatė, kad antstolis ėmėsi visų teisėtų priemonių, kad nutarimai būtų kuo greičiau ir realiai įvykdyti (vykdomi), nėra pagrindų, nustatytų [CPK](#) 629 straipsnyje, antstoliui nutraukti vykdomąsias bylas.
12. Šiaulių apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal pareiškėjo atskirąjį skundą, 2021 m. sausio 27 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.
13. Apeliacinės instancijos teismas pritarė pirmosios instancijos teismo argumentams ir išvadoms dėl [ATPK](#) 308 straipsnio pakeitimo įstatymo galiojusios tvarkos taikymo pareiškėjo vykdomosioms byloms ir sąlygų nutraukti šias bylas dėl vykdomojo dokumento vykdymo senaties termino nebuvimo.

III. Kasacinio skundo ir atsilepimo į jį teisiniai argumentai

14. Pareiškėjas kasaciniu skundu prašo panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį ir priimti naują sprendimą: nutraukti vykdomąsias bylas dėl suėjusio priverstinio vykdymo senaties termino; įpareigoti antstolį A. Bložę nutraukti visus su šių vykdomųjų bylų priverstiniu išieškojimu susijusius veiksmus. Kasacinis skundas yra grindžiamas šiais argumentais:
  - 14.1. Nuo 2015 m. liepos 1 d. galiojusio [ATPK](#) 308 straipsnio 1 dalyje nustatytas penkerių metų nutarimo skirti baudą priverstinio vykdymo senaties terminas, o iki 2015 m. liepos 1 d. [ATPK](#) senaties termino nereglementavo. Nesant teisinio reguliavimo, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2010 m. balandžio 22 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-182/2010 šią legislatyvinę omisiją užpildė baudžiamosios teisės normomis ir suformulavo nutarimo skirti baudą priverstinio vykdymo senaties termino nustatymo bei jo pralaidumo įvertinimo taisykles, išaiškinęs, kad tokiu atveju turi būti atsižvelgiama į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nurodymus ir užtikrinama, kad administracinės atsakomybės patraukto asmens teisinė padėtis nebūtų blogesnė už padėtį asmens, dėl kurio buvo priimtas apkaltinamasis nuosprendis baudžiamojoje byloje. Nagrinėjamoje byloje svarbu nustatyti, ar esant nuostatai, kad iki [ATPK](#) pakeitimo įsigaliojimo 2015 m. liepos 1 d. paskirtų baudų už administracinius teisės pažeidimus išieškojimas vykdomas iki įstatymo įsigaliojimo galiojusia tvarka, turi būti taikoma įstatymo ir teisės analogija, kuria rekomenduota remtis pirmiau nurodytoje kasacinio teismo nutartyje, ar taikytinas nuo 2015 m. liepos 1 d. įsigaliojus [ATPK](#) 308 straipsnio 1 dalies pakeitimas. Nuostata, jog iki šio įstatymo įsigaliojimo paskirtų baudų už administracinių teisės pažeidimus išieškojimas vykdomas iki šio įstatymo galiojusia tvarka, negali būti taikoma ir tam reguliavimui, kurio nebuvo; teismų praktika patvirtino, jog senaties termino nebuvimas yra teisės spraga, kuri turi būti užpildyta, o ne įstatymų leidėjo pozicija nenustatyti tokio termino. Nuo 2015 m. liepos 1 d. nustatyta penkerių metų priverstinio vykdymo senatis, kurios pasibaigimas nėra siejamas nei su vykdymo veiksmų atlikimu, nei su skolininko elgesiu, taigi šis teisinis reguliavimas vertinamas kaip palankesnis asmeniui, padariusiam pažeidimą. Vadovaujantis aiškinimu, kad administracinis nusizengimas turi būti traktuojamas pagal baudžiamajai teisei taikomus principus, [ATPK](#) 8 straipsnio 2 dalimi, ANK 3 straipsnio 2 dalimi, pažeidimą padariusiam asmeniui turi būti taikomas ir švelnesnis vykdymo tvarką nustatantis įstatymas. Apeliacinės instancijos teismas šioje byloje taikė netinkamas materialiosios teisės normas, t. y. iki 2015 m. liepos 1 d. galiojusią [ATPK](#) 308 straipsnio 1 dalies redakciją ir atitinkamą kasacinio teismo praktiką, o ne nuo 2015 m. liepos 1 d. įsigaliojusią [ATPK](#) 308 straipsnio 1 dalies redakciją (ANK 676 straipsnio 3 dalį).
  - 14.2. Visose pareiškėjo vykdomosiose bylose antstolis per 11–16 metų neišieškojo nė dalies paskirtų baudų, nes visu tuo laikotarpiu ir dabar pareiškėjas neturėjo nei turto, nei pajamų, todėl šiuo atveju antstolio veiksmai ir toliau vykdyti priverstinį išieškojimą akivaizdžiai neatitinka vykdymo proceso tikslų – kiek galima greičiau ir efektyviau įvykdyti išieškojimo reikalavimą, o tęsdamas priverstinį išieškojimą antstolis pažeidė [CPK](#) 634 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą pareigą savo iniciatyva imtis visų teisėtų priemonių, kad išieškojimas būtų kuo greičiau ir realiai įvykdytas. Pareiškėjas antstolio prašė suteikti galimybę apmokėti susidariusią skolą viešaisiais darbais, t. y. pateikti prašymą teismui pakeisti baudą į viešuosius darbus (iki 2015 m. liepos 1 d. [ATPK](#) 314 straipsnio pakeitimo) arba grąžinti vykdomuosius dokumentus išieškotojui (po 2015 m. liepos 1 d. 314 straipsnio pakeitimo), tačiau antstolis atsakė kreiptis į teismą dėl baudų pakeitimo viešaisiais darbais (grąžinti vykdomuosius dokumentus išieškotojui) ir dėl to pažeidė [CPK](#) 634 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą pareigą imtis visų teisėtų priemonių, kad sprendimas būtų kuo greičiau ir realiai įvykdytas. Būtent dėl antstolio pasyvumo išieškojimas užtruko ir valstybė prarado galimybę gauti realų baudų įvykdymą nors ir ne materialine forma, o viešaisiais darbais. Teismai netinkamai aiškino ir taikė teisės normas, rėmėsi bylos aplinkybių neatitinkančia kito teismo praktika ir dėl to priėmė klaidingą išvadą, kad priverstinio išieškojimo veiksmai vykdomosiose bylose užsitęsė ne dėl antstolio kaltės.
  - 14.3. Apeliacinės instancijos teismas klaidingai aiškina Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką nurodydamas, kad privaloma nustatyti, jog antstolis neatliko apskritai jokių priverstinio išieškojimo veiksmų. Kasacinis teismas nurodė, kad jei per dvejus metus nuo nutarimo dėl baudos paskyrimo administracinio teisės pažeidimo byloje priėmimo bauda nėra išieškoma ir nebuvo nustatyta, kad asmuo vengė įvykdyti baudą, vykdymo procesas turi būti nutrauktas. Šioje byloje jokia paskirtų administracinių nuobaudų dalis nėra išieškota jau net 11–16 metų, byloje nėra nustatyta duomenų, kad pareiškėjas vengė jas vykdyti. Apeliacinės instancijos teismo aiškinimas prieštarauja kasacinio teismo suformuotai praktikai ir iš esmės reiškia, kad visais atvejais, kai antstolis per dvejus metus atlieka bent pačius elementariausius ir būtiniausius priverstinio išieškojimo veiksmus, senaties terminas dėl neišieškotos administracinės nuobaudos (baudos) priverstinio vykdymo negali būti laikomas suėjusiu. Tai iš esmės paneigia pačią priverstinio išieškojimo senaties termino prasmę, be to, prieštarauja analogiškai taikomai Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 96 straipsnio nuostatai, pagal kurią dvejų metų senaties terminas yra taikomas neatsižvelgiant į tai, ar nuo baudžiamojo nuosprendžio priėmimo yra ar nėra dvejų metų termino, per kurį valdžios institucijos neatliko jokių veiksmų tam, kad baudžiamasis nuosprendis būtų priverstinai įvykdytas.
  - 14.4. Apeliacinės instancijos teismas neteisingai taikė kasacinio teismo suformuotą praktiką, nurodydamas, kad privaloma nustatyti papildomą, kasacinio teismo nesuformuotą, sąlygą, jog skolininkas privalo įrodyti, kad aktyviais veiksmais siekė įvykdyti jam paskirtą baudą. Pareiškėjas procesiniuose dokumentuose teismui nurodė, kad jis ne kartą prašė administracines baudas pakeisti į viešuosius darbus, nes dėl nemokumo apmokėti susikaupusią skolą jis galėjo tik atlikdamas viešuosius darbus. Tačiau antstolis šiuos skolininko prašymus ignoravo, taip pat šią svarbią aplinkybę ignoravo ir apeliacinės instancijos teismas. Antstolis šios aplinkybės procesiniuose dokumentuose nepaneigė, todėl ji laikytina įrodyta. Tai, kad pats asmuo geruoju nesumoka paskirtos administracinės nuobaudos – baudos, negali būti laikoma įvykdymo vengimu, nes tai visiškai paneigtų pačios vykdymo senaties esmę. Nėra duomenų, kad pareiškėjas būtų atlikęs kokius nors aktyvius tyčinius veiksmus, siekdamas išvengti baudų sumokėjimo, ar trukdęs išieškoti baudas. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai papildomai taikė [CPK](#) 644 straipsnio nuostatas ir atsakė taikyti senaties terminą, nes laikė neįrodyta

kasacinio teismo praktikoje nesuformuotą papildomą sąlygą, kad skolininkas aktyviais veiksmais siekė įvykdyti nuobaudą.

15. Atsiliepimu į kasacinį skundą suinteresuotas asmuo antstolis A. Bložė prašo jį atmesti ir apeliacinės instancijos teismo sprendimą palikti nepakeistą. Atsiliepinamas grindžiamas šiais argumentais:

Pareiškėjui baudos buvo skirtos 2004–2009 m., todėl joms išieškoti turi būti taikoma iki [ATPK 308](#) straipsnio pakeitimo įstatymo galiojusi tvarka. Tai reiškia, kad nagrinėjamu atveju formaliai baudos išieškojimo senaties terminas nenustatytas. Teismų praktikoje išaiškinta, kad sprendžiant klausimą, ar nėra pasibaigus nutarimo skirti administracinę nuobaudą (baudą) vykdymo senaties terminas, turi būti nustatytos trys sąlygos, bylą nagrinėję teismai jas visas nustatė. Pareiškėjas ilgą laikotarpį nesumokėjo paskirtų baudų, nesistengė, kad jos būtų kuo greičiau išieškotos. Ne tik aktyvūs, bet ir pasyvūs veiksmai, t. y. vengimas sumokėti baudą, gali būti traktuojami kaip pagrindas sustabdyti senaties termino eiga. [ATPK 314](#) straipsnyje buvo įtvirtinta antstolio teisė, bet ne pareiga kreiptis į teismą dėl baudos pakeitimo viešaisiais darbais ar areštu. Priešingai negu nurodyta kasaciniame skunde, prašymas dėl baudų pakeitimo viešaisiais darbais antstoliui nebuvo pateiktas. Pareiškėjas vykdymo procese buvo ir yra pasyvus, su antstoliu nebendruoja ir nebendradarbiauja, nesiekia geranoriškai dengti skolos – tai reiškia, jog jis vengė ir vengia atlikti jam paskirtą nuobaudą. Vykdomosios bylos nutraukimas dėl vykdymo senaties, kai skolininkas nedėjo jokių pastangų sumokėti baus, pažeistų ne tik išieškotojo, šiuo atveju valstybės, interesus, bet ir prieštarautų teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principams.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl teisės normų, reglamentuojančių administracinės nuobaudos – baudos – vykdymo senatį, galiojimo laiko atžvilgiu

16. Pagal bendrąją teisės principą *lex retro non agit* teisės aktų galia yra nukreipta į ateitį, įstatymai ir kiti teisės aktai neturi atgalinio veikimo galios, nebent teisės aktu būtų sušvelninama teisinių santykių subjekto padėtis ir kartu nebūtų pakenkiama kitiems teisinių santykių subjektams (lot. *lex benignior retro agit*).
17. Šiuo metu galiojančio ANK 672 straipsnio, reglamentuojančio nutarimų skirti administracinę nuobaudą vykdymo senatį, 3 dalyje nustatyta, kad nutarimo skirti baudą priverstinio vykdymo senaties terminas – penkeri metai nuo nutarimo skirti baudą įvykdymo termino pabaigos. ANK patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad iki 2017 m. sausio 1 d. įsiteisėję nutarimai skirti administracines nuobaudas vykdomi, kol bus įvykdyti, išskyrus šiame įstatyme nustatytus atvejus. Tokios išimties nurodytos šio straipsnio 2, 3 dalyse: asmenys, kuriems paskirtas administracinis areštas, paleidžiami iš arešto atlikimo vietos, o neatlikta nuobaudos dalis keičiama į viešuosius darbus; jei iki ANK įsigaliojimo nesuėjo baudos savanoriško mokėjimo terminas ir paskirta bauda viršija ANK už šį nusižengimą nustatytą maksimalią baudą, mokėtina bauda sumažinama iki ANK už šį nusižengimą nustatytos maksimalios baudos.
18. Nuo 2015 m. liepos 1 d. iki ANK įsigaliojimo galiojusioje [ATPK 308 straipsnio](#) 1 dalies redakcijoje taip pat buvo nustatytas nutarimo skirti baudą priverstinio vykdymo senaties terminas – penkeri metai nuo nustatyto termino jį geruoju įvykdyti pabaigos. Tačiau 2013 m. liepos 19 d. [ATPK 257¹](#), 260, 272, 288, 292, 294, 299, 302, 302⁵, 302⁸, 306, 308, 309, 312, 313, 314 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 257² straipsniu įstatyme *expressis verbis* (aiškiais žodžiais) nustatyta, kad iki šio įstatymo įsigaliojimo (2015 m. liepos 1 d.) paskirtų baudų už administracinius teisės pažeidimus išieškojimas vykdomas iki šio įstatymo įsigaliojimo galiojusia tvarka.
19. [ATPK 308 straipsnio](#) nuostatos, galiojusios iki 2015 m. liepos 1 d., neįtvirtino administracinės nuobaudos – baudos – vykdymo senaties terminų. Ši teisės spraga buvo užpildyta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje išaiškinus tam tikras administracinės nuobaudos vykdymo senaties taikymo taisykles atsižvelgiant į tai, kad administracinė atsakomybėn patraukto asmens teisinė padėtis negali būti blogesnė už padėtį asmens, dėl kurio buvo priimtas apkaltinamasis nuosprendis baudžiamojoje byloje.
20. Teisėjų kolegija pažymi, kad teisės normos, nustatančios administracinės nuobaudos – baudos – vykdymo senatį, nėra materialiosios teisės normos, reguliuojančios atsakomybę ar jos taikymo sąlygas. Šios normos reguliuoja jau paskirtų nuobaudų vykdymo tvarką, taigi savo esme yra proceso teisės normos. Tokiu atveju nėra pagrindo taikyti *lex benignior retro agit* taisyklės. Nors pagal bendrąją taisyklę taikomos tos proceso teisės normos, kurios galioja atskirų procesinių veiksmų atlikimo metu, tačiau šiuo atveju įstatymų leidėjas aiškiai ir nedviprasmiškai nurodė, kad naujas reguliavimas ([ATPK 308](#) straipsnio pakeitimai, ANK) netaikomas iki jo įsigaliojimo paskirtų baudų už administracinius teisės pažeidimus išieškojimui vykdyti.
21. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad pareiškėjui baudos buvo paskirtos iki 2015 m. liepos 1 d. (2004–2009 m.). 2015 m. pasikeitęs [ATPK](#) teisinis reguliavimas, atsižvelgiant į pirmiau aptartus aiškias ir nedviprasmiškas jo įsigaliojimą ir taikymą nustatančias teisės normas, priešingai nei teigia pareiškėjas, nagrinėjamu atveju taip pat nėra aktualus. Bylą nagrinėję teismai pagrįstai ir teisėtai konstatavo, kad nagrinėjamu atveju dėl administracinės nuobaudos vykdymo senaties termino taikymo sprendžiamas vadovaujantis iki 2015 m. liepos 1 d. galiojusiomis [ATPK](#) nuostatomis ir suformuota teismų praktika. Dėl nurodytų motyvų teisėjų kolegija atmeta kasacinio skundo argumentus, kad nagrinėjamai bylai taikytinas nuo 2015 m. liepos 1 d. įsigaliojęs [ATPK 308 straipsnio](#) 1 dalies pakeitimas, nes toks aiškinimas prieštarauja šios nutarties 17, 18 punktuose aptartam teisiniui reguliavimui.

Dėl administracinės nuobaudos – baudos – vykdymo senaties taikymo sąlygų

22. Pagal [CPK 584 straipsnio](#) 2 dalį institucijų ir pareigūnų nutarimai administracinių teisės pažeidimų (nuo 2017 m. sausio 1 d. – administracinių nusižengimų) bylose tiek, kiek jie susiję su turtinio pobūdžio išieškojimais, vykdomi pagal [CPK](#) VI dalyje įtvirtintas taisykles. [CPK 629](#) straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatyta, kad įstatymų nustatyto išieškojimo senaties termino pabaiga yra pagrindas nutraukti vykdomąją bylą. Nutraukta vykdomoji byla negali būti pradėdama iš naujo ([CPK 629](#) straipsnio 4 dalis). Taigi administracinės nuobaudos – baudos – vykdymo senatis reiškia, kad pasibaigus nustatytam senaties terminui priverstinis baudos išieškojimas yra nebegalimas. Vykdomos senaties institutu siekiama užtikrinti išieškojimo efektyvumą, skatinti išieškojimo subjektus operatyviai ir aktyviai atlikti išieškojimo veiksmus, taip pat apsaugoti sąžiningą skolininką nuo pernelyg ilgai ne dėl jo kaltės užsitęsusių priverstinio išieškojimo.
23. Minėta, kad šioje byloje taikytino iki 2015 m. liepos 1 d. galiojusio [ATPK 308 straipsnio](#) nuostatos neįtvirtino administracinės nuobaudos – baudos – vykdymo senaties terminų. Tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2010 m. balandžio 22 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-182/2010 nurodė, kad tokiu atveju turi būti vadovujamasi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, kurioje išaiškinta, jog administracinė atsakomybėn patraukto asmens teisinė padėtis negali būti blogesnė už padėtį asmens, kurio atžvilgiu buvo priimtas

apkaltinamasis nuosprendis baudžiamojoje byloje, todėl administracinių teisės pažeidimų bylose pagal analogiją gali būti vadovaujamas Baudžiamajame kodekse nustatytais apkaltinamojo nuosprendžio vykdymo senaties taisyklėmis. Baudžiamojo kodekso 96 straipsnio 1 dalis nustato, kad apkaltinamasis nuosprendis nevykdomas, jei jis nebuvo įvykdytas per dvejus metus, kai paskirta bausmė už baudžiamąjį nusikaltimą (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N(9)-1105/2007). Sprendžiant, ar nėra pasibaigęs nutarimo skirti administracinę nuobaudą – baudą – vykdymo senaties terminas, turi būti nustatyta: 1) ar nepraleistas trijų mėnesių vykdymo dokumento perdavimo terminas tarp vykdančių nuobaudą arba kitų valdžios institucijų, esant įstatymo nustatytiems pagrindams ([ATPK](#) 308 straipsnio 1 dalis); 2) ar vykdymo laikotarpiu nėra dvejų metų laikotarpio, kai valdžios institucijos dėl aplaidumo ar kitų priežasčių nieko neatliko dėl nuobaudos įvykdymo (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. lapkričio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N3-1859/2007; 2009 m. gruodžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N575-4150/2009); 3) ar asmuo nevengė atlikti jam paskirtą nuobaudą – sumokėti ar netrukdyti išieškoti jam paskirtą baudą, t. y. ar nėra pagrindo pripažinti, kad bausdos vykdymo senaties eiga buvo sustojusi (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. spalio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N18-1653/2007). Jei per dvejus metus nuo nutarimo dėl bausdos paskyrimo administracinio teisės pažeidimo byloje priimimo bauda nėra išieškoma ir jei negali būti konstatuota, kad administracinės atsakomybės patrauktas asmuo ėmėsi kokių nors veiksmų, siekdamas išvengti bausdos mokėjimo, vykdymo procesas administracinio teisės pažeidimo byloje turi būti nutrauktas dėl senaties termino suėjimo (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N(9)-1105/2007).

24. Byloje nėra ginčo dėl to, kad prašomose nutraukti vykdomosiose bylose nebuvo praleistas trijų mėnesių vykdymo dokumento perdavimo vykdymo terminas.
25. Vertindami, ar nėra pasibaigęs nutarimo skirti administracinę nuobaudą – baudą – vykdymo senaties terminas išieškant administracines nuobaudas iš pareiškėjo pagal sąlygas, nurodytas minėtoje kasacinio teismo praktikoje, byla nagrinėjė teismai nustatė, kad antstolis sistemingai ir reguliariai atliko vykdymo veiksmus: teikė užklausas kredito įstaigoms dėl pareiškėjo sąskaitų, išskaitų „Sodrai“ – dėl skolininko darboviečių, užklausė viešo registro duomenų bazes apie skolininkui priklausančią turtą, priėmė patvarkymus dėl lėšų arešto. Byloje nustatyta, kad antstolis stengėsi atlikti vykdymo veiksmus kuo ekonomiškiau, nedubliuodamas tų pačių veiksmų (arešto, registrų užklausų) visose vykdomosiose bylose. Bylą nagrinėjė teismai konstatavo, kad nėra dvejų metų termino, kai antstolis vykdomosiose bylose nieko neatliko.
26. Pareiškėjas šių aplinkybių neginčija, tačiau mano, kad antstolio veiksmai nėra pakankami, nes antstolis, matydamas, jog per daugiau nei 10 metų nepavyksta išieškoti baudų iš pareiškėjo, šiam neturint pajamų ir turto, elgėsi pasyviai – nesikreipė dėl baudų pakeitimo viešaisiais darbais, negrąžino vykdomųjų dokumentų išieškotojui, taip pažeidė [CPK 634 straipsnio](#) 2 dalyje įtvirtintą pareigą imtis visų teisėtų priemonių, kad sprendimas būtų kuo greičiau ir realiai įvykdytas.
27. Pasisakydama dėl šių kasacinio skundo argumentų, teisėjų kolegija pažymi, kad byloje taikytino iki 2015 m. liepos 1 d. galiojusio [ATPK](#) nuostatos neįtvirtino nei pareigos antstoliui kreiptis dėl bausdos pakeitimo viešaisiais darbais ar vykdomojo dokumento grąžinimo išieškotojui, nei šių veiksmų atlikimo tvarkos ar terminų. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad įstatyme nenustatyta pareiga antstoliui grąžinti vykdomąjį dokumentą išieškotojui, esant [CPK 631 straipsnio](#) 1 dalyje nustatytiems pagrindams (*inter alia* (be kita ko), jeigu skolininkas neturi turto ar pajamų, iš kurių gali būti išieškoma). Jeigu antstolis mano, kad yra tikslinga tęsti vykdomąją bylą ir, esant poreikiui, atlikti reikalingus vykdymo veiksmus, pavyzdžiui, skolininko turto paiešką, antstolis turi teisę išieškotojui negrąžinti vykdomojo dokumento. Tai atitinka vykdymo proceso tikslus – kiek galima greičiau ir efektyviau įvykdyti išieškotojo reikalavimą. Pasikeitus skolininko turtinei padėčiai – įgijus turto, atsiradus pajamų, – antstolis turėtų galimybę iš karto atlikti reikalingus vykdymo veiksmus, pavyzdžiui, areštuoti skolininko turtą, išieškotojui iš naujo nesikreipiant į antstolį ir nepradedant naujo vykdymo proceso. Tai jam būtų privalu atlikti, jei vykdomasis dokumentas būtų grąžintas, o vykdymo byla būtų užbaigta. Dėl tokių biurokratinio pobūdžio procedūrų gali nukentėti vykdymo operatyvumas arba išieškotojas gali neturėti galimybės turto pas skolininką atsiradimo momentu, kai reikia veikti neatidėliotinai, kreiptis dėl vykdymo atlikimo. Dėl šių ir kitų aplinkybių išieškotojas taip pat gali išlaikyti suinteresuotumą tęsti vykdymą. Jo valia dėl vykdymo tęsimo išreiškiama neteikiant prašymo sugrąžinti vykdomąjį dokumentą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-427/2014).
28. Atsižvelgdama į tai, kad kasacinis teismas fakto klausimų nesprenžė ([CPK 353 straipsnio](#) 1 dalis), o byla nagrinėjė teismai nenustatė faktinių aplinkybių, patvirtinančių pareiškėjo teiginius dėl siekio pakeisti paskirtas bausdas viešaisiais darbais, teisėjų kolegija šiuo klausimu nepasisako. Atsižvelgdama į nurodytus išaiškinimus, teisėjų kolegija pažymi, kad vykdomosiose bylose atliekamų veiksmų apimtis, jų intensyvumas kiekvienu atveju priklauso ir nuo skolininko bendradarbiavimo.
29. Sprendžiant dėl kitos vykdymo senaties taikymo sąlygos – skolininko vengimo sumokėti baudą – visų pirma pažymėtina, kad pareiškėjui, siekiančiam, jog jo vykdomosios bylos būtų nutrauktos dėl senaties, tenka pareiga įrodyti ([CPK](#) 178 straipsnis), kad vykdomasis dokumentas nebuvo įvykdytas per dvejus metus ne dėl jo kaltės – jis tinkamai vykdė savo kaip skolininko pareigas vykdymo procese, jo elgesys nepripažintinas vengimu sumokėti baudą, taigi vykdymo senatis nebuvo sustojusi. Dėl to nepagrįsti kasacinio skundo argumentai, kad apeliacinės instancijos teismas nustatė papildomą, kasacinio teismo nesuformuotą, sąlygą, jog skolininkas privalo įrodyti, kad aktyviais veiksmais siekė įvykdyti jam paskirtą baudą, nes ši teismo nustatyta papildoma sąlyga iš esmės apibrėžia pareiškėjo įrodinėjimo pareigą byloje.
30. [CPK 644 straipsnis](#) įtvirtina skolininko pareigą nekludyti antstoliui atlikti vykdymo veiksmus, nedelsiant pranešti antstoliui apie savo gyvenamosios vietos ar buveinės, darbo vietos pasikeitimą, aktyviai domėtis vykdymo eiga bei kitas skolininko pareigas vykdymo procese.
31. Bylą nagrinėjė teismai nustatė, kad pareiškėjas yra jauno amžiaus, buvo įsidarbinęs, bet iš darbo buvo atleistas, dalį įmokų yra sumokėjęs, tačiau jį mokėjimą nutraukė, nenurodydamas priežasčių, ilgą laiką nedirba. Pareiškėjas nei antstoliui, nei teismams nenurodė jokių aplinkybių, patvirtinančių jo siekį įvykdyti paskirtas nuobaudas (pvz., pagerinti turtinę padėtį) arba objektyviai trukdančių jam tai padaryti (pvz., nedarbingumą). Taigi byla nagrinėjė teismai, sprenddami dėl vykdomo senaties taikymo sąlygos – skolininko vengimo sumokėti baudą – buvimu, iš esmės pripažino, kad skolininko vengimu įvykdyti paskirtą nuobaudą gali būti pripažįstami ne tik aktyvūs veiksmai (pvz., antstolio klaidinimas, turto ir pajamų slėpimas, neinformavimas apie pasikeitusią gyvenamąją vietą ir kt.), bet ir neveikimas – skolininko pasyvumas vykdymo procese. Teisėjų kolegija sutinka su tokiu teismų vertinimu. Administracinės nuobaudos – bausdos – vykdymo senaties institutas, minėtas, skirtas sąžiningų skolininkų interesams apsaugoti, ir negali būti aiškinamas kaip suteikiantis pažeidėjams galimybę pasyviai elgtis tiesiog išlaukti senaties terminą ir taip išvengti paskirtų baudų mokėjimo. Teisėjų kolegijos vertinimu, byloje nustatytos aplinkybės nesudaro pagrindo teigti, kad skolininkas neturėjo lėšų dėl nuo jo nepriklausančių aplinkybių. Nesant objektyvių duomenų, kad toks skolininko pasyvumas galėtų būti pateisinamas, jis negali būti vertinamas kitaip nei vengimas įvykdyti administracinę nuobaudą, taigi teismai padarė pagrįstą išvadą, jog baudų išieškojimas užsitęsė dėl paties pareiškėjo vengimo įvykdyti paskirtas nuobaudas, jam nevykdam [CPK](#) 644 straipsnyje nustatytą pareigą.
32. Apibendrindama išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad byla nagrinėjė teismai nenukrypo nuo kasacinio teismo praktikos dėl administracinės nuobaudos – bausdos – vykdymo senaties taikymo, tinkamai aiškino ir taikė teisės normas, dėl to pagrįstai atmetė pareiškėjo skundą. Taigi yra pagrindas apeliacinės instancijos teismo nutartį palikti nepakeistą ([CPK](#) 359 straipsnio 1 dalies 1 punktas).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

33. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. spalio 27 d. pažymą apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, šioje byloje kasaciniame teisme patirta 5,81 Eur tokio pobūdžio bylinėjimosi išlaidų. Kadangi pareiškėjas yra atleistas nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą, tai, atmetus jo kasacinį skundą, šios išlaidos iš jo nepriteisiamos ([CPK](#) 83 straipsnio 16 punktas, Lietuvos Respublikos

valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 20 straipsnio 1 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Šiaulių apygardos teismo 2021 m. sausio 27 d. nutartį palikti nepakeistą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Danguolė Bublienė

Andžej Maciejewski

Gediminas Sagatys